

A nemi különbségek megjelenése az általános iskolában

Fényes Hajnalka – Gál Enikő

Debreceni Egyetem

A pályaorientáció nemi eltérései és a horizontális szegregáció az oktatásban

Az oktatásban levő horizontális szegregáció egyik oka az eltérő szocializáció. A szülők és a tanárok mást várnak el a fiúktól, mint a lányoktól, és ez önbeteljesítő jóslattá válik. A lányok és a fiúk részben ennek következtében választanak saját nemükhöz illő tanulási irányt. A fiúk esetében a reál és természettudományi tantárgyakban, a lányok esetében a humán tárgyakban várnak el jobb teljesítményt. Fontos szerepet játszik a tanulók pályaorientációját illetően az, hogy a szülők milyen foglalkozással, végzettséggel foglalkoznak: ha a szülő gender-atípusos szakmában dolgozik, a gyermek nagy valószínűséggel választ saját magának is ilyen foglalkozást – ez az összefüggés csak a fiúknál észlelhető, a lányoknál nem (Dyler, idézi: Fényes, 2009). A nők és a férfiak más-más pályákon, foglalkozásokon indulnak el, a nemi szocializáció és a nemi szerepeknek való megfelelés igénye miatt. A nemi szegregáció korlátot szab a foglalkoztatási lehetőségeknek, erősíti a nemi sztereotípiákat, illetve egyenlőtlen erőviszonyokhoz vezet.

Forrás: <https://www.helpnguide.com/how-to-choose-the-right-study-path-for-higher-studies/>

Problémás diákok nemek szerint a pedagógusok véleménye alapján

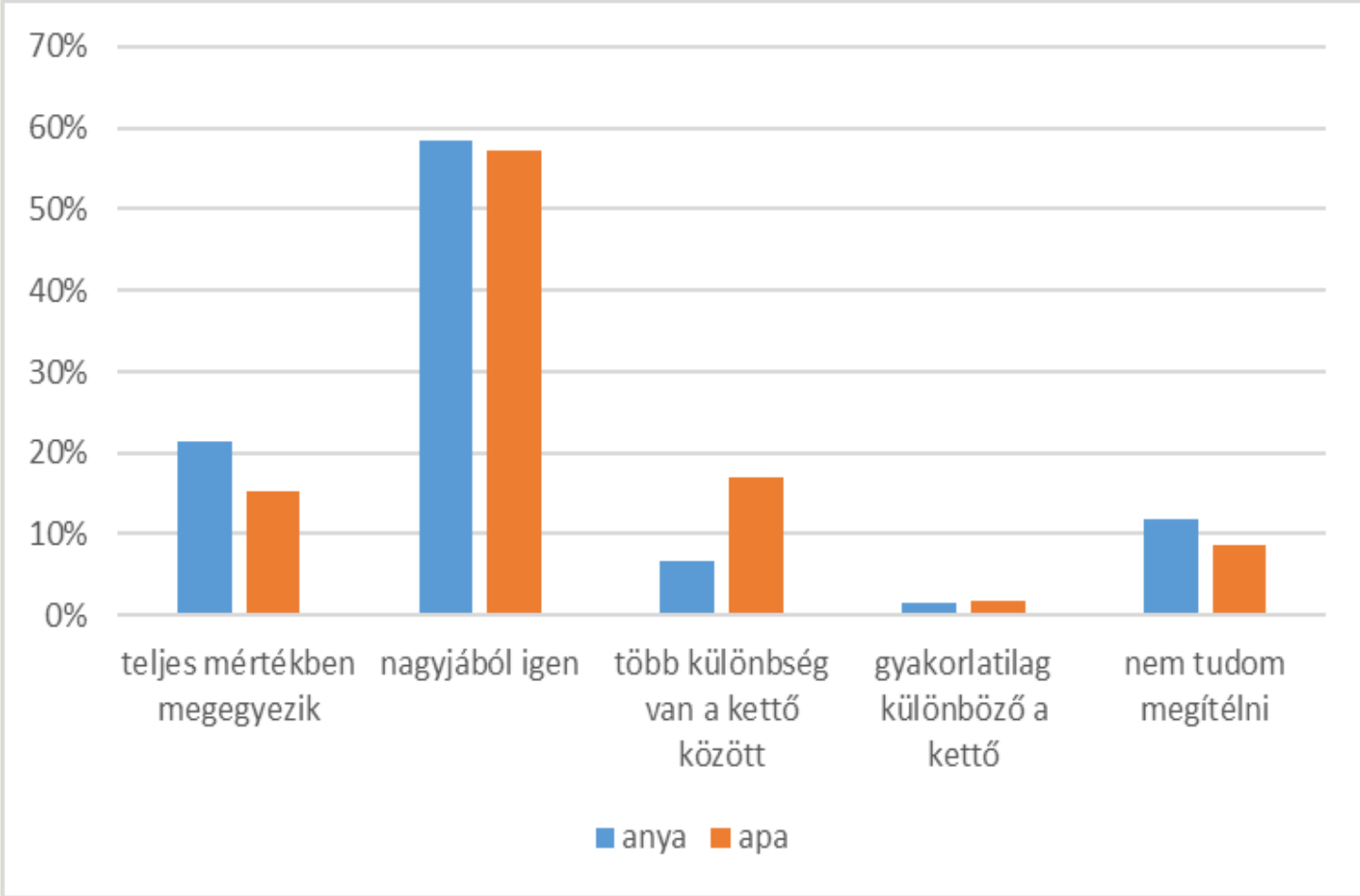
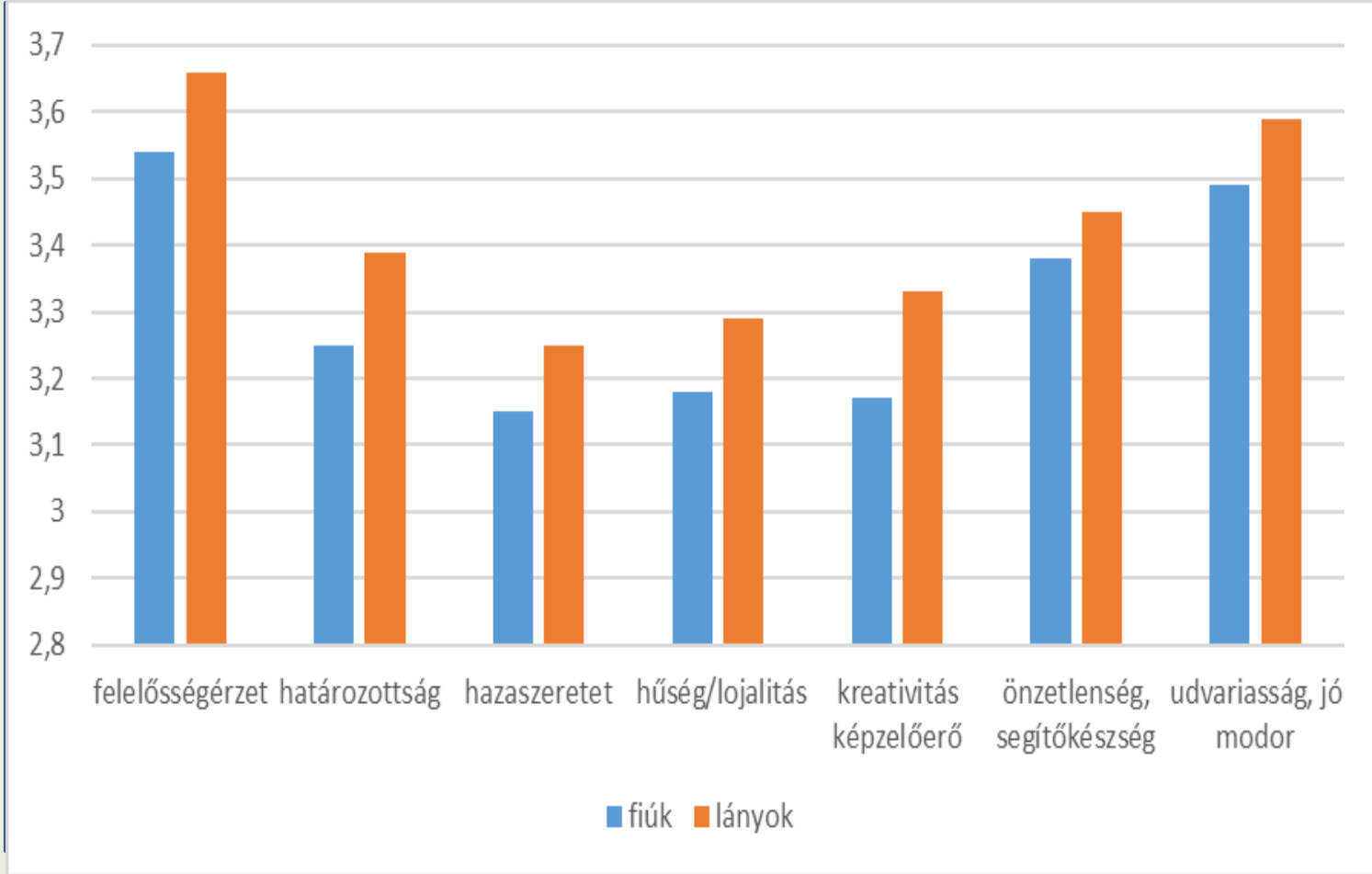
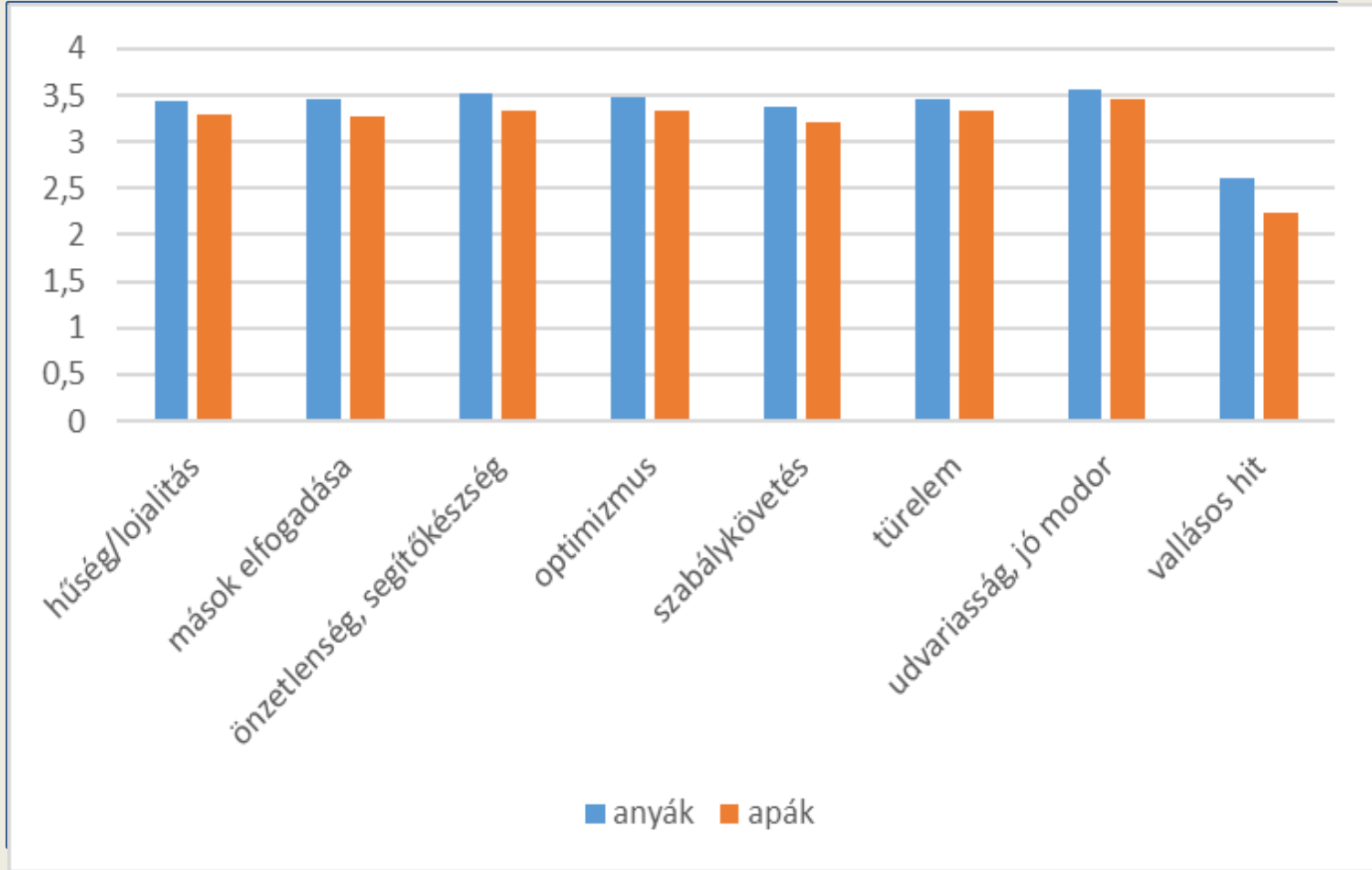
Fiúk és a lányok a pedagógusok és a szülők szemével

A pedagógus mintában összesen 9 férfi és 135 nő volt, így a pedagógus neme szerint nem végezhetünk összehasonlító elemzést a fiú és a lány tanulók iránti viszonyulásban. A pedagógusok problémás diáknak csak 30-an jelöltek meg lányt és 114-en fiút, és még a férfi pedagógusok is csak 1 lányt és 8 fiút neveztek meg problémásnak. A problémás diákok társadalmi háttérében és családszerkezetében nem voltak szignifikáns eltérések a gyerek neme szerint, továbbá a pedagógus és a problémás gyerek szülőjének viszonya sem tér el nemenként. A lányok esetében főbb problémaként szerepelt, hogy visszahúzódnak, lassan fejlődnek, nehezen motiválhatók, tanulási nehézségeik vannak és éretlenek. A fiúk esetében viszont a főbb problémák, hogy öntörvényűek, nehezen kezelhetők, nem tudnak beilleszkedni, figyelemzavarosak, hirtelen haragúak, agresszívak, fegyelmezetlenek és motiválatlanok.

A szülői mintában a gyerekek neme szerint 49,6 % fiú és 50,4 % lány volt, ezzel ellentétben a szülők neme szerint kb. 90 %-ban az édesanyák töltötték ki a kérdőívet. A tanulók társadalmi háttére nem tért el nemenként, érdekes azonban, hogy a fiúk és a lányok családszerkezete eltérő volt, és az eredmények szignifikánsak. A fiúk 16,4 %-a, míg a lányoknak csak 11,5 %-a élt egyszülős családban ($p=0,022$), és ebből következően a fiúk többen éltek meg válást (a fiúk 26,1 %-a, a lányoknak csak 19,2 %-a ($p=0,036$)). A 3. ábrán látható értékeket az édesanyák fontosabbnak tartották, mint az édesapák. Mindezek összhangban vannak a hagyományos nemi szerepek szerinti viselkedéssel. A hazaszeretetre és a vallásos hitre való nevelést a lánygyermekeknél fontosabbnak tartották a szülők, mint a fiúknál. A 4. ábrán a szülők meglátásai láthatóak az alapján, hogy hogy szerintük szerintük az iskola milyen felnőtté akarja nevelni a gyermekeket nemük szerint.

Érdekes, hogy maga a szülő – saját elmondása szerint - alig tesz különbséget a nevelési elvekben nemenként (csak a hazaszeretetre és a vallásos hitre akarják inkább nevelni lányait), addig az iskola nevelési elveinél hét esetben is különbséget tettek a szülők a gyerek neme szerint.

A gyermekek személyes boldogulását, munkába állását és továbbtanulását illetően az édesanyák voltak pozitívabbak, a gyermek anyagi boldogulásában viszont nem volt eltérés a szülők neme szerint a világ és Magyarország sorsát tekintve sem. A lányok továbbtanulását illetően a szülők pozitívabak: ez összhangban van a lányok nagyobb iskolai eredményességével.

A hétfévi önállóan végzett tevékenységet illetően a számítógépezésben a fiúk vannak előnyben, könyvolvasásban pedig a lányok. Ennek háttérében a hagyományos nemi szerepeknek megfelelő viselkedés és az érdeklődési területek eltérései állhatnak. A különórákra járás nemi különbségeit tekintve négy esetben volt szignifikáns eltérés: a sportnál fiúelőny, míg a zeneóra, táncóra, énekkar, képzőművészeti kör esetében pedig lányelőny volt. Ezek a megoszlások is a későbbi pályaválasztásban levő horizontális szegregáció előjeleinek tekinthetőek, és a hagyományos nemi szerepeknek megfelelő viselkedést mutatják.

Az utolsó ábrán a nevelési elvek összhangját vizsgáltuk a pedagógusokkal a szülők véleménye alapján a szülők neme szerint. Az eredmények azt mutatják, hogy az anyák véleménye szerint nagyobb az összhang a pedagógusok nevelési elveivel, míg az apák szerint nagyobb a különbség. Az iskola és a család nevelési elveivel kapcsolatban az anyák többen mondták azt, hogy az iskola szigorúbb és a szülők engedékenyebbek, és ezzel összhangban az apák mondták többen azt, hogy a család a szigorúbb és az iskola engedékenyebb.

Végül abban, hogy milyen szülőnek tartja magát az anya és az apa, nem volt szignifikáns különbség.

Empirikus kutatásunkban egy országos reprezentatív mintán vizsgáltuk a negyedikes általános iskolás gyermekek szülőinek és a pedagógusainak véleményét a fiú és lány tanulókkal kapcsolatban, illetve egyes esetekben a szülők neme szerint is végeztünk összehasonlításokat.

Összességében a hagyományos szerepek szerinti viselkedéssel hozhatók összefüggésbe eredményeink, pedig napjainkban mind a fiatalok, mind a felnőttek körében a modernebb szerepek irányába történt elmozdulás (Fényes, Pusztai, Engler 2020). Emellett eredményeinkben megjelent a férfihátrány (Fényes Pusztai 2006) az általános iskolában is, melyet a középiskolában és a felsőoktatásban már kimutattunk, többek közt a fiúk problémás viselkedésében, kisebb tanulmányi eredményességében, digitális függőségében és beszűkült szabadidejében.

Támogatás: Kopp Mária Intézet a Népesedésért és a Családokért